

До
Г-н Жечо Станков
Министър на енергетиката

Копие:
Г-жа Теменужка Петкова
Министър на финансите

Относно: Обществена консултация по проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители

Уважаеми господин Станков,

Във връзка с открита на 18.09.2025 г. обществена консултация за обсъждане на Проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители (наричано по-нататък и „Постановлението“ или „ПМС“), приложено представяме на Вашето внимание становище и предложения по текстовете на проекта, изготвени от дружествата от Групата Електрохолд.

Дружествата от Групата „Електрохолд“ изразяват подкрепа за предложената мярка за държавно подпомагане на енергоемките потребители на електрическа енергия. Приветстваме и нейния целенасочен характер. Предложението предвижда подпомагане на конкретни предприятия при ясно определени критерии и обвързва получаването на помощта със задължение за реализиране на инвестиции в енергийна ефективност, технологии с нулеви емисии и мерки за декарбонизация.

Основното ни възражение по представения проект на ПМС и механизъм за предоставяне на помощта е възлагането на несвойствени за доставчиците на електрическа енергия задължения и отговорности, които по своето естество са присъщи за публичноправен субект - административен или регулаторен орган, който има правомощия да извършва оценка за допустимост на бенефициентите на помощта.

По-конкретно, считаме за неприемливи разпоредбите от проекта на ПМС, които предвиждат доставчиците на електрическа енергия да събират документи от крайните си клиенти, да извършват проверка за редовност на тези документи, както и да декларират пред Министерство на енергетиката (МЕ) и Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ (ФСЕС), че включените в списъка предприятия отговарят на критериите за допустимост – чл. 9 и чл. 10 от проекта на ПМС.

Съгласно чл. 4, ал. 1 от проекта на ПМС министърът на енергетиката е администратор на предоставяната държавна помощ, което е в съответствие с чл. 9, ал. 1-4 от Закона за държавните помощи (ЗДП), който предвижда, че администратор на държавна помощ е лицето, което предоставя или управлява, вкл. разработва държавна помощ и това лице е публичен орган (чл. 9, ал. 1-4 от ЗДП). ЗДП допуска също така администраторът на държавна помощ да възложи част от функциите си, но единствено и само на друг публичноправен субект („на публичноправна организация, публичен орган или публично предприятие, което носи отговорност като администратор на помощ за възложените функции и изпълнява свързаните с тях задължения спрямо получателя на помощта“) – чл. 9, ал. 5. По-нататък, в чл. 18 от ЗДП се предвижда, че администраторът на помощ е длъжен да осигури и поддържа достатъчен капацитет за осъществяване на дейностите по планиране, разработване, уведомяване, документиране,

предоставяне и управление, докладване и контрол на предоставянето на държавни помощи, както и да определи необходимите мерки за изпълнение на гореспоменатите функции и дейности съобразно обема и спецификата на администрираните помощи, като включва най-малко техническа, кадрова обезпеченост и мерки за съхранение на информация.

Предвид действащата правна уредба в областта на държавните помощи, считаме че задълженията и отговорностите, свързани с администрирането на държавна помощ като преценка за допустимост, оценка на факти, обстоятелства и доказателства във връзка с предоставянето на помощта, не могат да бъдат вменявани на частноправни субекти (доставчици на електроенергия), тъй като това влиза в пряко противоречие със ЗДП. Тези дейности следва да бъдат извършвани от администратора на помощта, който, бидейки публично правен субект, е обезпечен и със съответната специализирана администрация.

Бихме искали да обърнем внимание, че съгласно правото на Европейския съюз в областта на държавните помощи (в частност член 107 и член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз), помощите, предоставяни от държавите членки, трябва да бъдат насочени към точно определени икономически дейности, да не засягат по неблагоприятен начин условията на търговия до степен, която противоречи на обществен интерес, да са структурирани по прозрачен начин и да са подложени на обществен контрол. Практиката на Европейската комисия показва, че такива административни дейности по своята същност следва да се изпълняват от публични органи, а не от частни субекти с търговски интереси. Възлагането на такива задължения на доставчиците поражда риск от нарушаване на принципа, че администрирането на държавни помощи (особено проверката на допустимост, извършването на одити и контрола по спазването на изискванията) представлява публична функция.

Самият проект на постановление посочва Рамката за мерки за държавна помощ в подкрепа на Пакта за чиста промишленост (*Clean Industrial Deal State Aid Framework, CISAF*) като свое правно основание. На практика обаче неговите разпоредби противоречат на основните принципи на CISAF. Рамката изисква държавите членки да разработват мерки за подкрепа, които опростяват процедурите, свеждат до минимум регулаторната тежест и гарантират пропорционалност, предвидимост и ефективен публичен контрол. Чрез възлагането на доставчиците на задължения да събират заявления, да проверяват допустимостта и да разглеждат декларации, проектът на постановление налага административни ангажменти, които излизат извън техните законови функции и пряко подкопават тези принципи.

Съгласно принципите на CISAF административната отговорност и контролът по спазването на изискванията принадлежат на публичните органи. За разлика от това, коментираният проект на ПМС прехвърля тези задължения върху доставчиците – в противоречие както с практиката в ЕС, така и с рамката, на която самото постановление се позовава.

Несъответствието на проекта на постановление с Рамката CISAF става още по-очевидно при сравнение с начина, по който други държави членки административат сходни схеми за подкрепа. В Европейски съюз практиката е бенефициентите да сключват договори директно с публични органи или определени държавни агенции, а не подават заявления чрез частни търговски дружества.

В практиката на държавите членки могат да се открият основно три модела на администриране и изплащане на компенсациите за енергийно интензивните индустриални сектори:

- Първият модел, който може да бъде определен като „класически“, е свързан с директно кандидатстване на предприятията към компетентен държавен орган и получаване на пряка субсидия след проверка и одобрение.

- Вторият модел се реализира чрез данъчно кредитиране, при което помощта се осъществява под формата на намаление на публични задължения, без да има пряк паричен поток от бюджета към предприятието.
- Третият модел, възприет в ограничени случаи, е основан на прилагането на отстъпка върху фактурите от страна на доставчика, но при него държавата поема целия риск от финансирането и администрирането чрез специализирана разплащателна агенция.

При първия модел - директно кандидатстване към държавен орган и директно изплащане към бенефициента, администратор е публичен орган, а изплащането е пряко към бенефициента. Доставчиците не участват като посредници и не поемат административни или финансови рискове. Такава е практиката в Германия, Нидерландия, Испания, Португалия, Австрия, Полша, Чехия, Дания, Гърция, Франция. Моделът чрез данъчно кредитиране се прилага в Италия и Ирландия. При третия посочен модел – „отстъпка от фактурата“, държавата компенсира доставчика, като последният е само технически посредник. Администрирането и ликвидният риск се поемат от държавата. При необходимост ще предоставим повече информация относно посочените примери.

Както и при предходните програми за компенсиране на небитовите крайни клиенти, доставчиците на електрическа енергия могат да продължат да изпълняват функцията на финансов посредник, дори и при значително усложнения механизъм за изчисляване на компенсацията. В конкретния случай подходящ би бил подход, подобен на този при Програмата за условията и реда за предоставяне на целева финансова подкрепа на битови крайни клиенти на електрическа енергия, останали без електроснабдяване в периода от 21 декември 2024 г. до 31 декември 2024 г. включително, приета с Решение на Министерския съвет № 87 от 21.02.2025 г. За изплащането на финансовата подкрепа на крайните клиенти ФСЕС предостави на крайните снабдители списък на лицата, имащи право да получат такава подкрепа. Крайните снабдители отговаряха за изплащането на финансовата подкрепа на посочените в списъка лица – процес, който напълно беше в техен контрол.

Предвид гореизложеното, считаме че преценката за допустимост следва да се извършва от МЕ или друг компетентен публичноправен субект, който след това да изготвя списък на допустимите предприятия. Този списък се публикува на страницата на ФСЕС, става приложение към индивидуалните договори, които ФСЕС сключва с всеки един доставчик на електрическа енергия, който изплаща помощта на съответното предприятие – негов клиент. В обобщение, задълженията по преценката за допустимост, както и последиците от тяхното неизпълнение не могат да бъдат вменявани на частноправни субекти.

В тази връзка предлагаме чл. 9, 10 и 16 от проекта на ПМС да придобият следната редакция:

Чл. 9. (1) *За да получи компенсация за съответния ценови период, предприятието подава заявление Министерство на енергетиката.*

(2) *Към заявлението по ал. 1 предприятието представя доказателства за съответствие с критериите за допустимост:*

1. актуално удостоверение относно код на основна икономическа дейност, издадено от Националния статистически институт;

2. декларация и самооценка от предприятието, че не е в затруднено положение съгласно Насоките за държавна помощ за оздравяване и реструктуриране на нефинансови предприятия в затруднено положение на Европейската комисия (ОВ, С 249/01 от 31 юли 2014г.);

3. удостоверения за липса на публични задължения съгласно чл. 8, ал. 1, т. 3;

4. декларация по образец съгласно Приложение № 2, с която декларира, че разбира задълженията си по програмата, както и че ще извърши допустими инвестиции в размер най-малко на 50 на сто от получените компенсации;

5. информация доставка на електрическа енергия, с който има сключен договор за

доставка на електрическа енергия.

(3) *Предприятията, които подлежат на задължителен независим финансов одит по чл. 37 от Закона за счетоводството, към декларацията по ал. 2, т. 2 представят копие от мнение/заключение от регистриран одитор по Закона за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта по финансовите отчети.*

(4) *В заявлението се предоставя и информация за вида, мястото, размера и срока за изпълнение на планираните от предприятието инвестиции, както и проектната им готовност.*

Чл. 10. (1) След проверка на представените доказателства Министерство на енергетиката предоставя на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ списък с предприятията, които отговарят на критериите по чл. 8, ал. 1.

(2) Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ публикува на интернет страницата си списъка с предприятията, които отговарят на критериите по чл. 8, ал. 1.

(3) Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ и Министерството на енергетиката по всяко време може да изискват от предприятията документи във връзка с проверката за допустимост.

Чл. 16. (1) За предоставяне на компенсациите Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ сключва индивидуални договори с доставчиците на електрическа енергия. **Приложение към сключените договори са списъците с предприятията, които отговарят на критериите по чл. 8, ал. 1.**

(2) В договорите се определят условията и редът за изплащане на средствата от Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ на доставчиците за предоставени от последните компенсации на предприятията.

(3) Образците на договори, както и на допълнителни споразумения към тях при необходимост, се одобряват от управителния съвет на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ и се публикуват на интернет страницата на фонда.

Не на последно място отбелязваме, че и в предложения проект на ПМС се запазва досегашният механизъм за изплащане на компенсациите и последващото им възстановяване на доставчиците на електрическа енергия от ФСЕС. Този подход, прилаган и в предходните програми, създава рискове за ликвидността на доставчиците. Практиката до момента показва случаи на забавяния от страна на ФСЕС или примери за немотивиран отказ за възстановяване на изплатени компенсации към крайни клиенти. В резултат, през първите месеци от прилагането на програмите, компенсациите реално се финансират със собствени средства на доставчиците на електрическа енергия. Предлагаме да бъде обмислено прилагането на алтернативен подход, при който компенсациите да не се изплащат месечно, на база данни от предходен месец, а на полугодие, когато ще е налична пълна и точна информация за техния размер.

Надяваме се, че предложенията ни ще бъдат взети предвид при изготвяне на окончателния текст на проекта на ПМС и оставаме на разположение за допълнителни въпроси или дискусия.

С уважение,

Зорница Генова
Управител
„Електрохолд България“ ЕООД